

Mansikkapunkki hallintaan: elinkierto ja torjuntapäätöksiin vaikuttavat tekijät

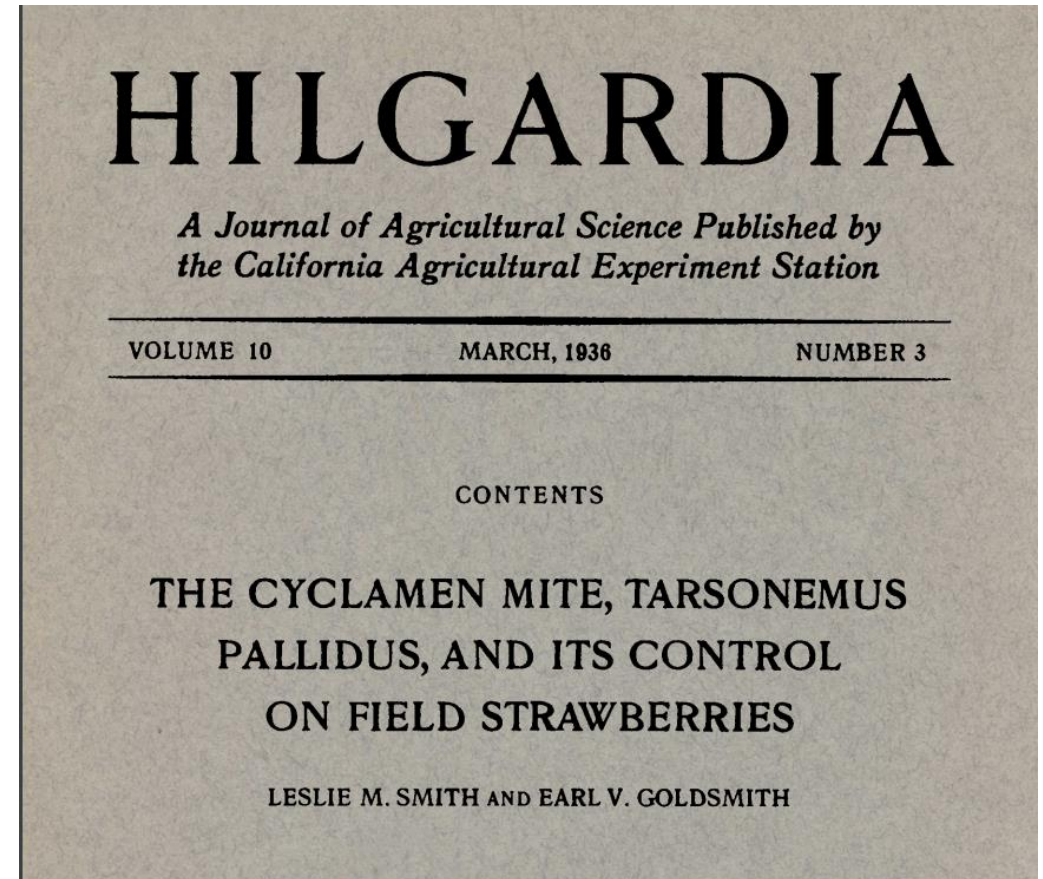

Anne Nissinen, Marja Rantanen

Mansikkapunkista on ollut harmia ennenkin

Smith & Goldsmith (1936) raportoivat kalifornialaisesta mansikanviljelystä: *”yhden tai kahden vuoden kuluessa kasvustot muuttuvat kaupallisesti tuottamattomiksi. Kontrasti on iso aiempaan, jolloin kasvustot tuottivat 4-6 vuotta”*

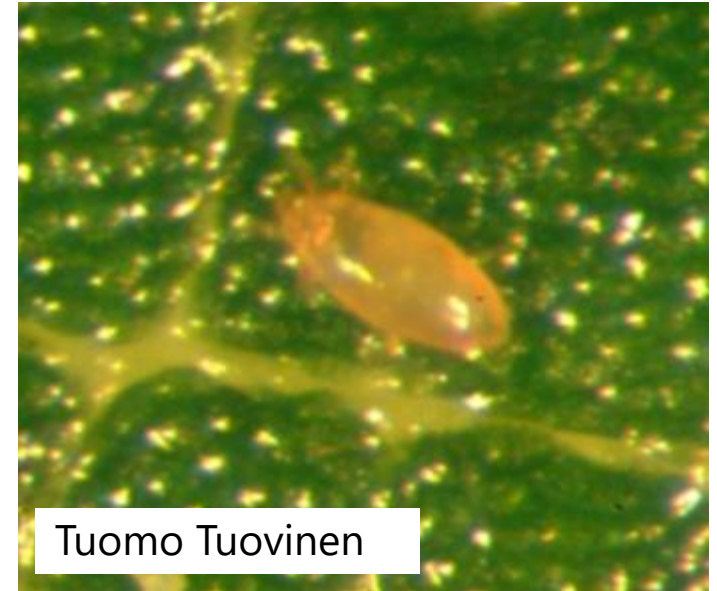
Havaintoja Euroopassa vuosisadan vaihteessa ja 1900-luvun alussa mansikalta. Suomesta jo 1892 (Morstatt 1908/ Smith & Goldsmith)

Mansikkapunkki (*Phytonemus pallidus*)

Mansikkapunkki on pieni, eikä sitä erota silmänvaraisesti

- Naaras 0,25 mm, litteänsoikea, kiiltävä, vaalean ruskehtava ja lähes karvaton. Koiras on hieman pienempi.
- Toukka on valkea 0,15 mm:n pituinen.
- Muna on 0,12 mm, soikea, valkean kuultava.
- Nuorten aikuisten vaalea väri tummenee iän myötä.
- Kaikki kehitysasteet ovat havaittavissa vain hyvällä luupilla tai mikroskooppitarkastuksella.

Tuomo Tuovinen

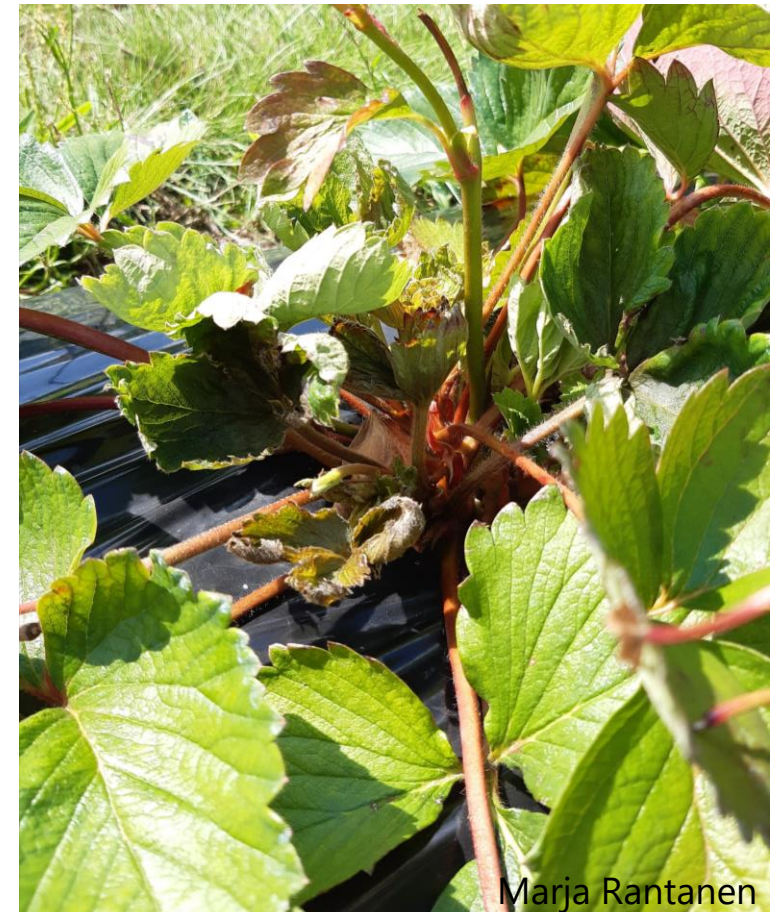

Patenaude ym. 2020

A

Mansikkapunkkia helpompaa on tunnistaa oireet

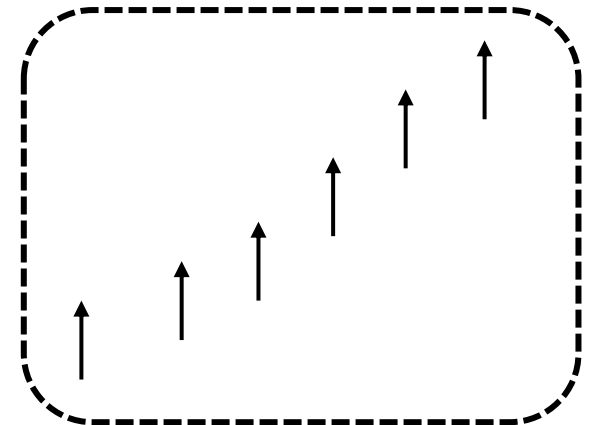
Syy epäillä saastuntaa: Epämuotoiset ja osittain kellertävät lehdet, suppulehtien reunojen ruskettuminen tai kuoleminen, kääpiöivä kasvu

Miten mansikkapunkkitilannetta voi seurata

- Mansikkapunkin lukumäärä on runsaimmillaan heinä-elokuussa
  - Nuorten suppulehtien tarkkailu sadonkorjuun lopulta silmänvaraisesti (ruskettuneet suppulehtien reunat!)
- Suppulehtien tarkastaminen mikroskoopilla tai hyvällä luupilla
- Mansikkapunkit löytyvät tyypillisesti lehtilavan ja lehtiruodin taitteesta
- Mansikkapunkkianalyysin teettäminen

Edustava näyte on vähintään 50-100 suppulehteä/
lohko, lohkon poikki kävellen

Mansikkapunkin elämäncierto

- Kehitys munasta aikuiseksi
- Lämpötilalla on suuri vaikutus
  - 10 °C: ei kehitystä
  - 12 °C: 28,4 päivää
  - 25 °C: 8,8 päivää
- Naaraan elinikä max 45 pv
- Munia keskimäärin per naaras
  - 24,3/ 20° C
  - 28,5/ 25 ° C

Easterbrook et al. (2003)

Kuva: Tuomo Tuovinen

Mansikkapunkki viihtyy kosteassa ja valolta suojassa

- Herkkiä kuivumiselle: nymfit eivät kehittyneet 75 % kosteudessa
- Tyypillisesti mansikkapunkit oleilevat
  - Nuorissa suppulehdissä lehtilavan ja lehtiruodin taitepisteessä.
  - Kukissa terälehtien ja verholehtien tyvellä.
  - Saastunnan ollessa runsas myös raakileiden pinnalta niin kauan kuin emit ovat raakileessa kiinni ja suojaavat mansikkapunkkia kuivumiselta.
- Aikuiset naaraat talvehtivat lehtikorvakkeiden sisäpuolella juurakon tyvellä lähellä maanpintaa. Muuttuvat inaktiivisiksi + 4 °C:ssa, sietävät -10 °C, mutta yli 90 % kuolee talven aikana.

Mansikkapunkkien ja petopunkkien esiintyminen kasvin eri osissa

Kehitysvaiheen lkm ja prosenttiosuus (%) näytteistä

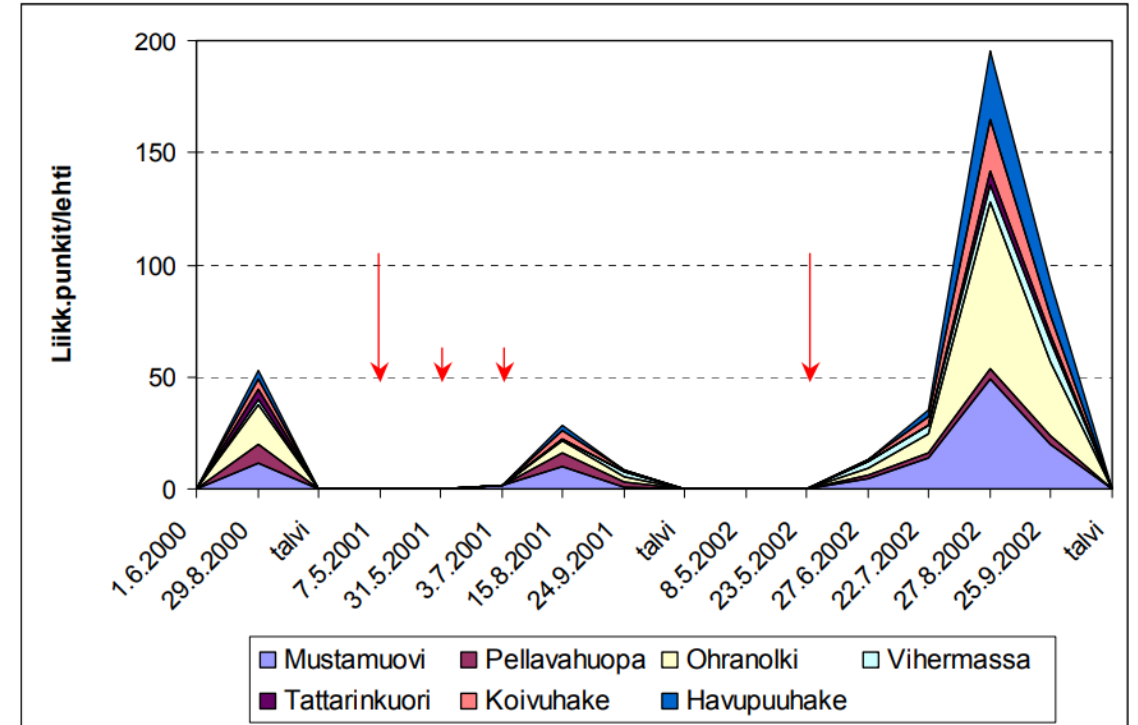
	Munat	Nuoret	Aikuiset
Kukkavana	6,3 (52,5 %)	3,7 (56,4 %)	9,8 (79,2 %)
Suppulehdet	4,9 (21,1 %)	3,9 (47,4 %)	4,4 (36,8 %)
Nuoret lehdet	0,7 (7,5 %)	0,8 (26,4 %)	1,0 (20,8 %)
Täyskasvuiset lehdet	<0,0 (1,1 %)	<0,0 (1,8 %)	0,1 (4,3 %)
Juurakko ¹	6,4 (87,0 %)	5,2 (76,5 %)	12,5 (99,3 %)

Milloin mansikkapunkki lähtee liikkeelle?

- Ohje: Biologisen torjunnan arvioimiseksi näyte otetaan ennen kukinnan alkua
- Alkukesästä mansikkapunkkia löytyy kuitenkin vain vähän:
  - Mikkeli 2000-2002: hyvin vähäisiä määriä ennen kesäkuun alkua (viereinen kuva, Kivijärvi ym. 2004)

Kivijärvi ym. (2004):

Kuvassa nuolet kuvaavat petopunkkien levitysajankohtia ja värit eri katemateriaaleja.

Milloin mansikkapunkki lähtee liikkeelle?

Havaintoja Piikkiöstä mansikkapunkin esiintymisestä

	Lämpösumma	Päivämäärä	Osuus ruuduista	Punkkien lkm
2021	104	19.5.	2/8	2 - 4 aikuista, 2 munaa
2022	166	1.6.	1/12	1 aikuinen
2022	67	16.5.	1/16	2 aikuista
	nd	16.8.	12/16	0 - 402 aikuista
2023	96	16.5.	5/16	1 - 3 aikuista
	nd	26.7.	16/16	11 - 1693 aikuista

Milloin mansikkapunkit lähtevät liikkeelle?

- Monitorointi Kanadassa 2016-2017
- Kukinta 14.6.2016 -vain muutamia mansikkapunkteja kasvustossa
- Havaintoja: punkkeja vaikea havaita alkukesästä
- Epäily, että lisääntyvät jo juurakossa ennen kuin nousevat lehtiin.
- Mansikkapunkki on kasvupisteen lähellä suojassa petopunkeilta.

254

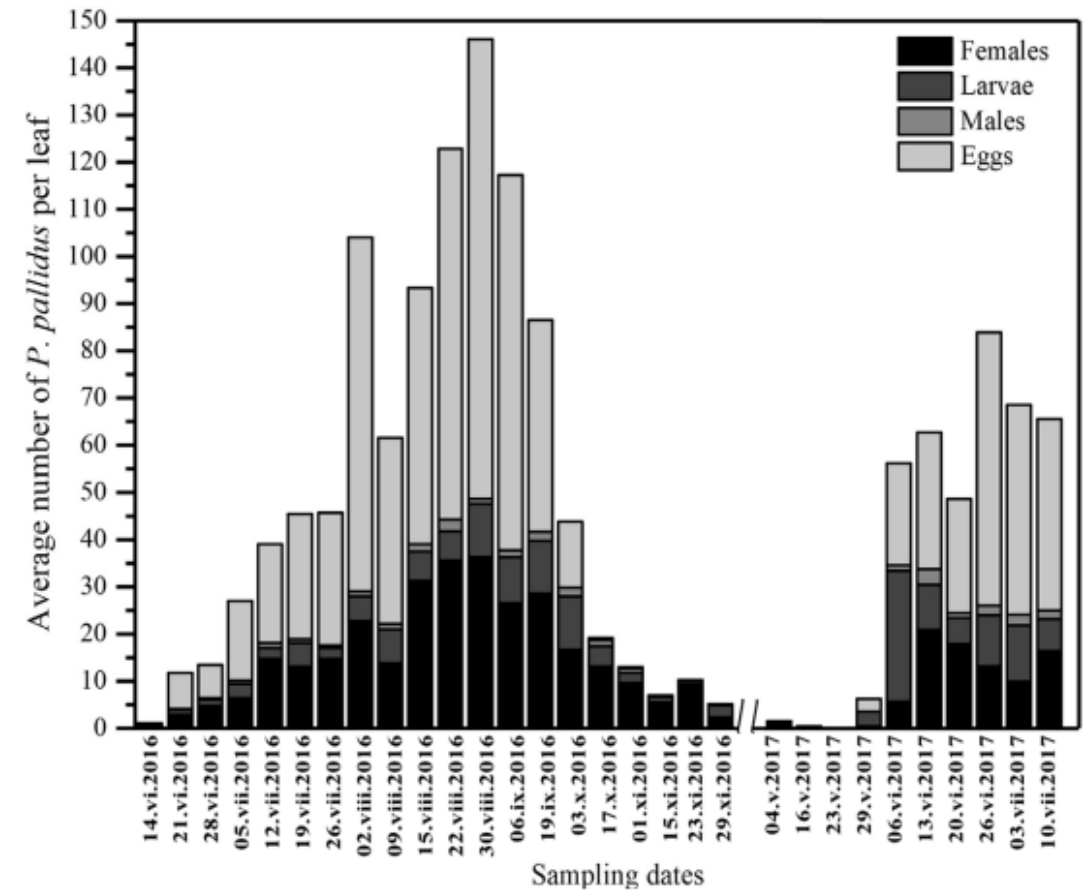
S. Patenaude *et al.*

Fig. 2. Dynamics of *Phytonemus pallidus* females, larvae, males, and eggs per young strawberry leaf for 2016 and 2017 weekly sampling in untreated plots in Sainte-Foy (Québec, Canada).

Torjunta- mahdollisuuksia?

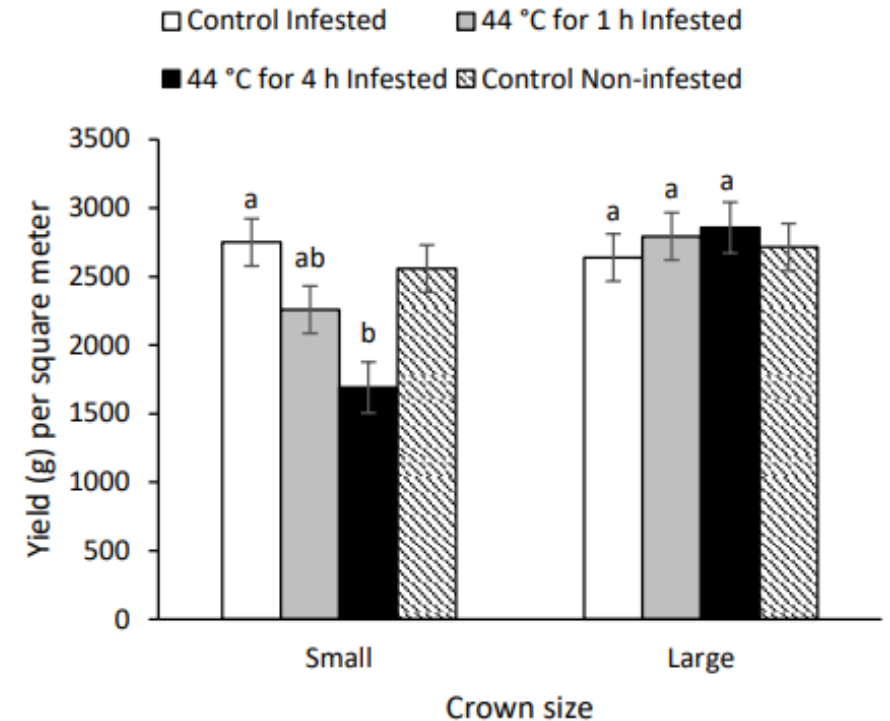

Lämpökäsittely: kuuma vesi, höyry

Mansikkapunkki on laatutuhooja, jota ei saa esiintyä taimimateriaalissa

- Taimien käsittely lämminvesialtaassa: 8-10 min/ 45,5-46,5 °C (Matala 2006).
- Lisäysmateriaalin höyrytys 1 tunti/ 44°C tappoi 92-99 % prosenttia mansikkapunkteista vähentämättä satoa (Pate 2024).
- Taimien kuumavesikäsitteily: 30 min/ 37,8°C tai 15 min/ 44 °C. Tarvikkeiden ml. työvaatteet ja hanskat käsittely samoin. (Lopez 2021).

Huom. Aktiivisessa kasvussa oleva kasvinosa kestää vähemmän lämpöä kuin lepotilainen

Sato (g/ m²) höyrykäsitteilyä seuraavana satokautena 2022. Istutus kesäkuussa 2021. (Pate 2024).

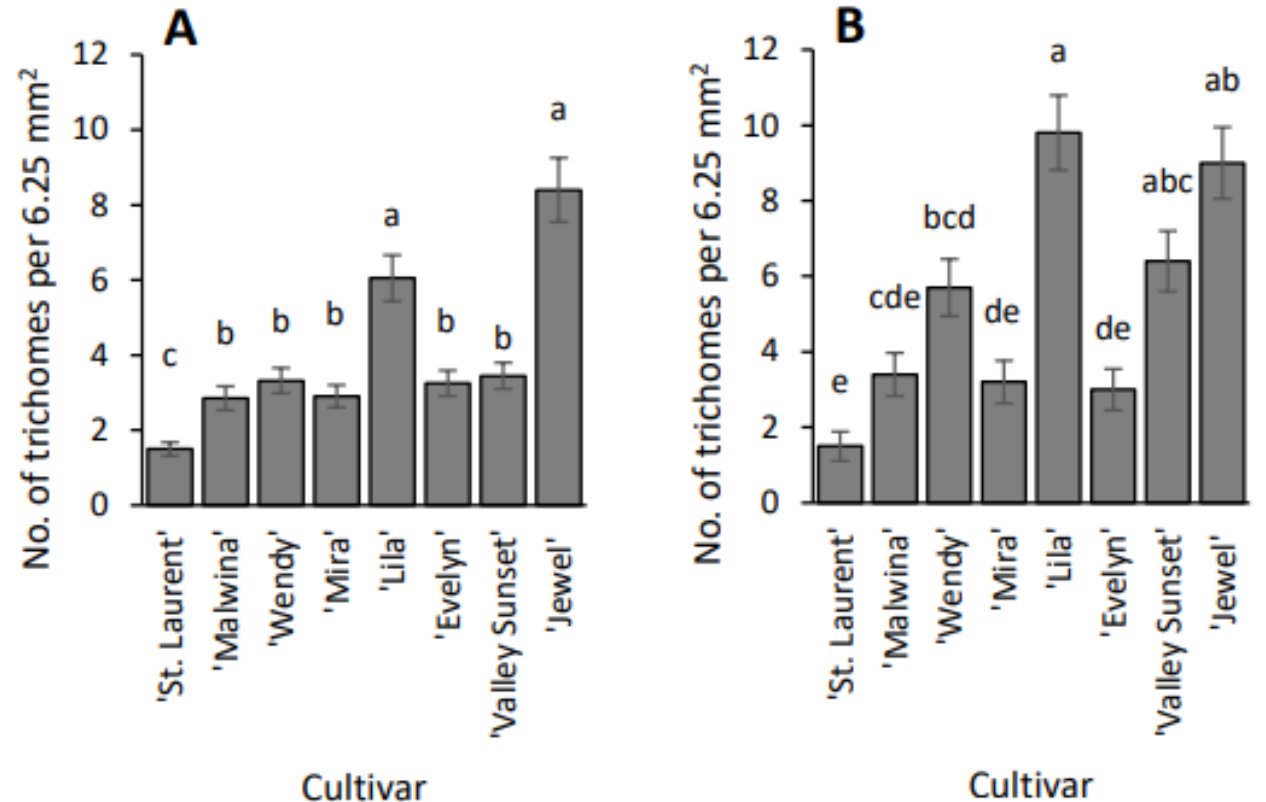
Lajikkeen vaikutus?

Pate (2024), Kanada:

- Lehtien karvaisuudella negatiivinen korrelaatio mansikkapunkkien lukumäärään
- Jewell oli kestävimpien lajikkeiden joukossa
- Malwina ja Wendy altteimpien lajikkeiden joukossa

Łabanowska (2006), Puola:

- Polka, Honeoye ja Elsanta alttiita
- Senga Sengana kestävämpi

Trikoomien (karvojen) lkm mansikkalajikkeiden lehdissä syksyllä A) 2020; B) 2021 (Pate 2024).

Mansikkapunkki liikkuu hitaasti ilman vektoria

Taimimateriaalin laatu

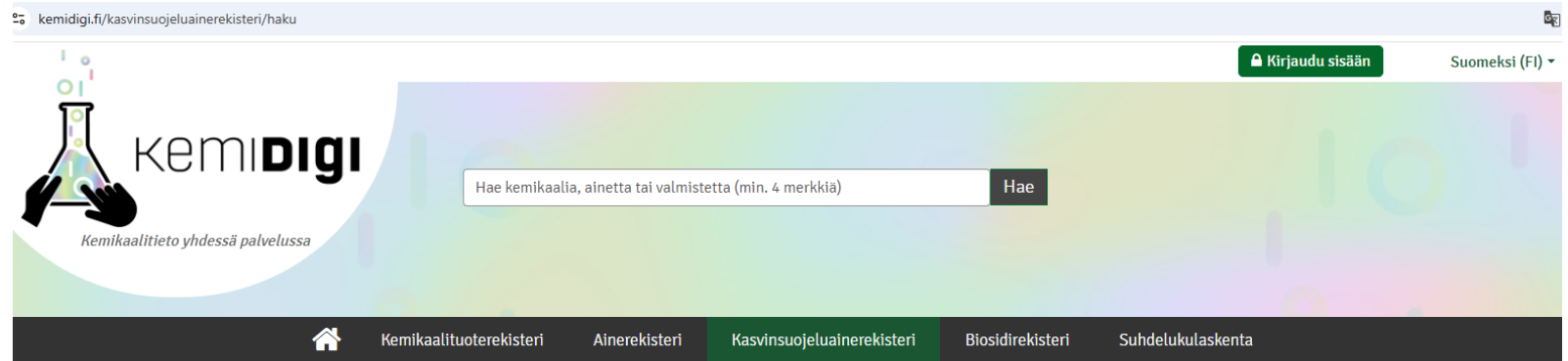
- Laatuluokka: varmennetut taimet vs. CAC
- Mansikkapunkki selviää -8... 37 °C:ssa
- Naaraat talvehtivat kasvupisteen ympärille kiertyneiden lehtiruotien korvakkeiden alla
- Vaikea löytää taimimateriaalista, myöhemmin vaikea todentaa saastunnan lähde.

Viljelykäytännöt

- Esiintyminen usein paikallista
- Korkea kosteus (80-90 RH) ja 15-27 °C suosivat vs. harso.
- Pysyttelee auringonvalolta suojassa, mutta voi esiintyä myös raakileiden pinnoilla.
- Viljelykierto ja kasvustojen ikä.
- Viljelyhygienia
  - Kulkujärjestys uudelta lohkolta vanhemmalle, terveeltä saastuneelle
- Riviväliin leviävät rönsyt. Punkkipankki?

Kemiallinen torjunta

- Vaihtoehdot vähissä ja käytössä rajoituksia
- Ajankohtainen tilanne Kemidigistä. Myös poikkeusluvut.

Kasvinsuojelaineet

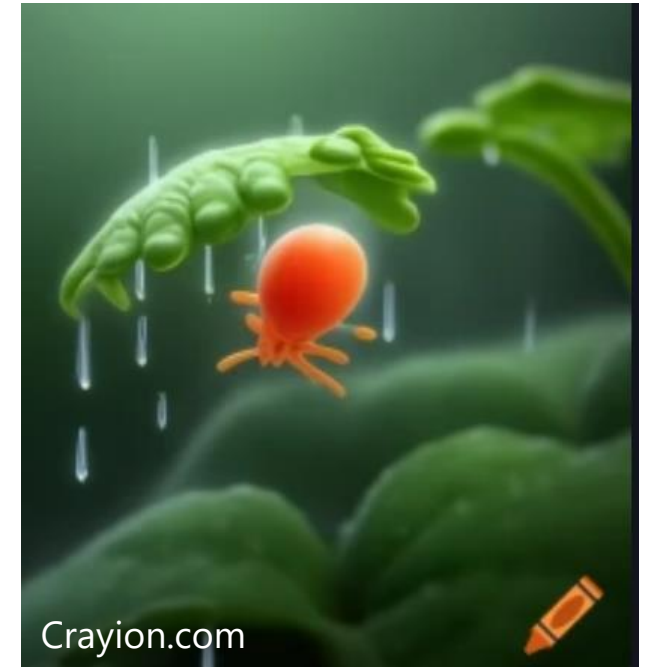
Kasvinsuojeluinereisteristä löytyvät Suomessa hyväksytyt kasvinsuojelaineet. Rekisteristä voi hakea myös poistettuja kasvinsuojelaineita. [Tarkempia ohjeita rekisterin käyttöön löytyy täältä \(PDF\)](#). Kasvinsuojelaineiden tiedot on julkaistu rakenteisessa muodossa [Avoindata.fi](#) -palvelussa.

Rajaa kasvinsuojelaineita

Valmisteen nimi Valmisteen nimi	Tehoaine Tehoaine	Valmisteryhmä Valmisteryhmä	Valmisteen tila Hyväksytty
Rekisterinumero Rekisterinumero	CAS-numero CAS	Viljelykasvi mansikka, puutarhamansikka	Luvanhaltija Hae yritys tai valitse listalta
Valmisteen ominaisuus ☐ Peittausaine ☐ Biologinen ☐ Vähäriskinen ☐ Varastoi lukitussa tilassa, P405-lauseke	Tehoaineen vaikutustapa Valitse tehoaineen vaikutustapa	Torjunnan kohde mansikkapunkki	Lupatyyppi Poikkeuslupa
Toistuvan käytön rajoitus ☐ Kyllä ☐ Ei	Pölyttäjärajoitus ☐ Kyllä ☐ Ei	Käyttöpaikka Valitse käyttöpaikka	Valmisteen lupaan liitettävät pöytäkäytöt ☐ Hyväksymispäivämäärä ☐ Luvan viimeinen voimassaolopäivä ☐ Myynnin päätyttävä ☐ Käytön päätyttävä
Vesistörajoitus ☐ Kyllä ☐ Ei	Pohjavesirajoitus ☐ Kyllä ☐ Ei	Käyttäjärhmä ☐ Ammattikäyttäjät ☐ Kuluttajakäyttäjät	Alkaen Päättyen
☐ Tiedot päivittyneet			

Yhteenvetoa: Torjuntapäätökseen vaikuttavat tekijät

- Mansikkapunkkitilanne: Vaikutus seuraavan vuoden satoon on merkittävä.
- Kasvuston ikä, muut kasvustot ympärillä ja tilan sisäinen liikenne lohkojen välillä.
- Systeeminen aine liikkuu kasvissa. Jos tuholainen ei ole aktiivinen, aine ei vaikuta. Saavuttaako kylmänä keväänä ruiskutus kohteensa.
- Petopunkit (*Neoseiulus cucumeris*) ovat tehokkaita ja jatkuvatoimisia. Ajoitus suhteessa muihin kasvinsuojelukäsittelyihin.

Kirjallisuutta aiheesta

Easterbrook et al. 2003. Development times and fecundity of three important arthropod pests of strawberry in the United Kingdom. *Annals of Applied Biology* 143: 325-331. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1111/j.1744-7348.2003.tb00301.x>

Fitzgerald *et al.* 2008. The spatial and temporal distribution of predatory and phytophagous mites in field-grown strawberry in the UK. *Exp Appl Acarol* 44: 293–306. <https://doi.org/10.1007/s10493-008-9151-0>

Kivijärvi ym. 2004. Luomumansikan viljelytekniikan kehittäminen. MTT:n selvityksiä 73. <http://www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts73.pdf>

Lopez, L. 2021. Cyclamen mite in Virginia strawberries. Viitattu 28.2.2025.

https://www.pubs.ext.vt.edu/content/dam/pubs_ext_vt_edu/ENTO/ENTO-451/ENTO-451.pdf

Łabanowska, B. 2006. Susceptibility of strawberry cultivars to infestation by the strawberry mite (*Phytonemus pallidus* ssp. *fragariae* Zimm.) *Journal of Fruit and Ornamental Plant Research* 14: 189-197.

Matala, V. 2006. Mansikan viljely. 3. painos. Puutarhaliiton julkaisuja 340.

Pate et al. 2024. Steam treatment controls cyclamen mite (*Phytonemus pallidus*) without compromising strawberry plant survival, growth and yield. *International Journal of Fruit Science*, 24: 314–331. <https://doi.org/10.1080/15538362.2024.2415588>

Patenaude et al. 2020. Cyclamen mite (Acari: Tarsonemidae) monitoring in eastern Canada strawberry (Rosaceae) fields and its potential control by the predatory mite *Neoseiulus cucumeris* (Acari: Phytoseiidae). *The Canadian Entomologist* 152: 249–260
doi: 10.4039/tce.2019.75

Smith & Goldsmith. 1936. The cyclamen mite, *Tarsonemus pallidus*, and its control on field strawberries. *Hilgardia* 10 (3): 53-94.

Kiitos mielenkiinnosta!

Marjava –Vastuullisuutta marjojen tuotantoketjuihin

Marja Rantanen, Saara Tuohimetsä, Kati Rikala, etunimi.sukunimi@luke.fi

Marjo Marttinen, Päivi Turunen, etunimi.sukunimi@proagria.fi

UDKAT –hanke

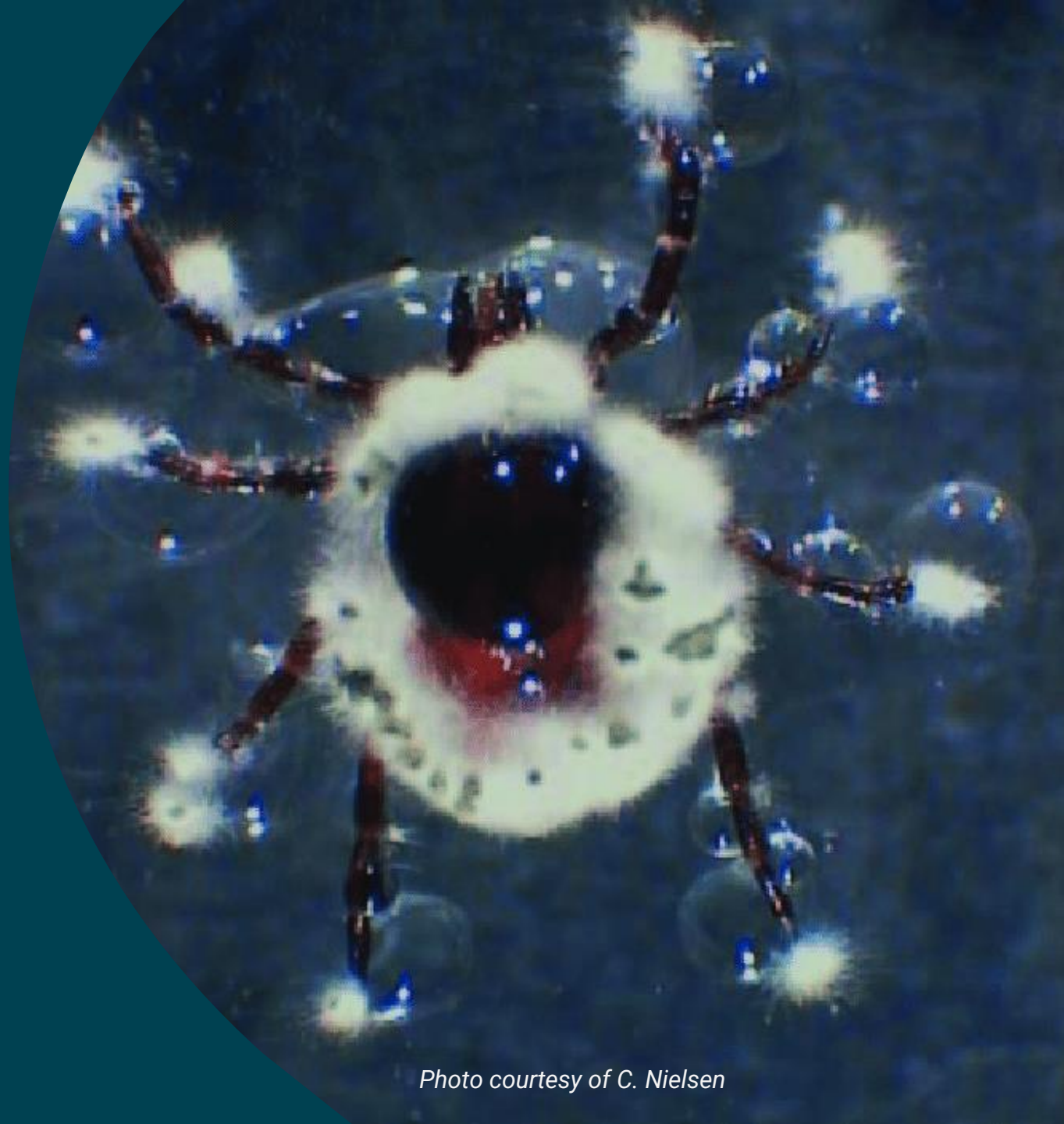
Anne Nissinen & Kati Rikala etunimi.sukunimi@luke.fi

luke.fi

Tulevaa ohjelmistoa

Photo courtesy of C. Nielsen

Entomopatogeenisten sienten käyttö torjunnassa

Uusi Makera-hanke

- *Metarhizium brunneum*
- Sieni, joka voi kasvaa endofyyttinä kasvin solukossa
- On havaittu lisäävän kasvua monilla kasveilla
- On patogeeninen useille niveljalkaisille (punkit, hyönteiset)
- Sekä suoria patogeenisuusvaikutuksia että kasvin kautta aiheutuvaa patogeenisuutta
- Petopunkit eivät ole yhtä herkkiä sienen vaikutuksille kuin kasvinsyöjäpunkit

Metarhizium brunneum

Entomopatogeenisten sienten käyttö torjunnassa

- maljakokeista, joissa tutkitaan sienien ja niiden käyttöä tehostavien kiinniteaineiden teho mansikkapunkkeihin suorassa altistuksessa
- kenttä- ja kasvihuonekokeita, joissa sienet ja petopunkit yhdistetään samaan ohjelmaan.
- Tavoite: Istutusvuonna taimien juuriston käsittely *Metarhizium*-sienellä vahvistamaan kasveja punkkeja vastaan ja hidastamaan mansikkapunkin populaatiokehitystä. Kasvukaudella torjunta petopunkeilla ja sieniruiskutuksilla.
- Lalgard-valmisteen rekisteröinti on vireillä Verdera Oy:n toimesta

Kiitos!

luke.fi

Euroopan unionin
osarahoittama

Pohjois-Savon liitto

© Luonnonvarakeskus
© Natural Resources Institute Finland
© Naturrekursinstitutet